

FRANO ŽENKO DONADINI, MALO POZNATI POHODITELJ ZAPADNOUGARSKIH HRVATA

STJEPAN KRPAN

(prof., Zagreb)

UDK 949.75 (439=862)

929 DONADINI, F. Ž.

Pregledni članak

Primljen: 13. X. 1994.

Predavanje za Okrugli stol u okviru manifestacije »Kultura Hrvata u Mađarskoj«, rujan 1990.

SAŽETAK. Autor prikazuje lik i djelatnost Frana Ženka Donadinija (1878.–1963.), do sada slabo poznatog i vrednovanoga javnog radnika i publicista, proučavatelja kulture Hrvata u Mađarskoj. U radu se ukazuje na mjesto i značenje Donadinija kao sabiratelja narodnoga blaga hrvatskih manjina u Ugarskoj, posebice skupine hrvatskih sela pokraj Körmenda, njihova dijalekta i domaćega govora te se utvrđuje doprinos ovog autora proučavanju povijesti hrvatske kulture od 16. do 19. st., čime Donadini ulazi u red istaknutih ličnosti, proučavatelja običajne baštine hrvatske dijaspore, kao što su to primjerice Stjepan Konzul Istranin, Grgur Mekinić, Ivan Kitonić, Juraj Mulih, Fran Kurelac i dr.

Uvod

Posjeti nekoć zapadnougarskim a danas gradišćanskim Hrvatima iz stare domovine stari su koliko i sama hrvatska dijaspora u tim stranama. Među posjetiteljima prepoznajemo oduševljene vjerovjesnike, ugledne pravnike, putujuće protureformacijske propovjednike, skupljače narodnih »jački« i pouzdanike onodobnih političkih vlasti u Hrvatskoj, neumorne etnomuzikologe, znatiželjne dijalektologe i druge koji su od polovine 16. pa do kraja 19. st. hodili po zapadnougarskome kraju napučenom hrvatskim življem. Po njemu se od brežuljkastoga juga pa do ravničarskoga sjevera, na susretištu mađarskog i njemačkog etnosa, nahode upravo arhipelaški rasuta hrvatska sela. Nalazimo ih od tromeđe bivše Jugoslavije te današnje Austrije i Mađarske pa na sjever do blizu Dunava gdje se dodiruju Mađarska, Austrija i Čehoslovačka. Taj dio iseljene Hrvatske primao je posjetitelje iz staroga zavičaja dok je ovaj još bio razdiran ratničkim i pljačkaškim upadima turske sile, usmjerljene na hrvatsko ljudstvo i njegova materijalna dobra. Neki od tih posjetitelja zauvijek su ostali sa svojim narodom na tlu nove domovine, a neki su se vraćali u Hrvatsku ostajući i djelujući u njoj do smrti. Dobar pregled veza stare domovine ostvarivan pojedincima načinio je u novije vrijeme Nikola

Benčić.¹ Klimpuški župnici *Zyvanich* i *Wuccowicz* upisali su početkom 60-ih godina 16. st. svoja imena na prazne stranice *Klimpuškoga misala*, te tako ostavili prvi zasad poznati zapis o doseljenim Hrvatima zabilježen njima samima. Protestantski propovjednik *Stjepan Konzul Istranin* (1521.–1579.) boravio je desetak godina među svojim sunarodnjacima u željezanske kraju nastojeći svim žarom svoje duše prožete Lutherovim učenjem da za reformaciju pridobije tada već vremešne doseljenike rođene u starome kraju negdje na Uni ili Kupi, te njihove sinove i kćeri koji su došli na svijet u novom zavičaju podno Lajtanske gore. I njegove *Postille*, 1568. g., trebale su pomoći u pridobivanju sunarodnjaka za Lutherovu sljedbu. Po istoj zadaći obilazio je zapadnougarski prostor i njegov duhovni brat *Grgur Mekinić Pythiraeus* (?–1617.), poduzetni propovjednik Lutherova učenja i član tamošnje protestantske hijerarhije. Sve ove naznake njegova djelovanja za nas su znatno manje od pothvata koji je ostvario sastavljanjem i izdavanjem svojih dviju pjesmarica *Duševne peszne...* 1609. i 1611. g., prvih knjiga zapadnougarskih Hrvata pisanih i objavljenih u novoj im domovini. Pravnik *Ivan Kitonić* (1561.–1619.), koji je svomu imenu dodavao pridjevak *de Kostanicza*, boravio je naizmjenice u zapadnougarskome kraju i u Hrvatskoj, bivajući tako živom vezom između pripadnika jednoga naroda u dvjema domovinama. Zanimljiv pothvat učinio je zagrebački isusovac *Juraj Mulih* (1694.–1754.), protureformacijski putujući propovjednik, *missionarius vagus*, koji je u žaru svoga posla kretao iz grada podno Medvednice sve do Lajtanskih brežuljaka i Mošonske ravnice. U Đuru (Győr), stoljetnome gradu, gdje su se već tada, a navlastito u sljedećem stoljeću školovali naraštaji hrvatskih svećenika i učitelja, tih eminentnih narodnih prosvjetitelja i čuvara jezika, izdao je Mulih 1750. g. svoje djelo *Duhovne jachke*, namijenjeno upravo zapadnougarskome hrvatskom vjerničkom puku da bi slaveći pjesmom Boga uščuvali i jezik i narodno biće. Citirani Nikola Benčić vidi u tome segmentu Mulihova djelovanja i poticaje nastanku i izdavanju djela nabožne književnosti među Hrvatima onodobne zapadne Ugarske.²

Dva boravka hrvatskoga jezikoslovca *Frana Kurelca* (1811.–1874.) »starinom Ogulinca, a rodom iz Bruvna u Krbavi«, među Hrvatima na zapadnougarskim prostranstvima, godine 1846. i 1848., značila su za onodobnu hrvatsku javnost novovjeko otkriće toga našeg narodnog ogranka. Potaknut zapisima hrvatskih »jački« koje je u Pragu 1842. g. objavio Čeh *Moritz Fialka* (1809.–1869.), profesor na Vojnoj akademiji u Bečkom Novom Mjestu, krenuo je Kurelac u jednu drugu Hrvatsku što se sterala na rubnom panonskom i predalpskom prostoru. Ovaj požrtvovni pohoditelj hrvatskih sela, pouzdanik Ljudevita Gaja i drugih onovremenih čelnika Hrvatske, prošao je gotovo sva Hrvatima napučena sela od Hrvatskog Nadalja kraj Körmenda pa do Novog Sela podno starog Požuna, današnje Bratislave. Zapisavši više stotina hrvatskih narodnih pjesama, nažalost ne i napjeve, i izdavši to u Zagrebu 1871. g. pod naslovom *Jačke ili narodne pjesme...*, postavio je sebi trajan spomenik u velebnome parku općehrvatske kulture. Etnomuzikolog *Franjo Kuhač* (1834.–1911.) obilazio je naš zapadnougarski svijet radi prikupljanja običajne, napose pjevane, baštine i dio toga izdao u svojim *Južnoslovenskim narodnim popievkama*, Zagreb, 1878./81. g., te u dokumentarno-putopisnim zapisima,

¹ Nikolaus Bencsics: *Einige Bemerkungen zu alteren Beziehungen der burgenländischen Kroaten zur alten Heimat, u: Burgenland in seiner Umwelt, Festgabe für August Ernst*, Eisenstadt, 1984., str. 14–17.

² *Isto*, str. 15.

koji su 1878. g. objavljeni u zagrebačkome *Viencu*. Dva desetljeća, otprilike, nakon njega, posjećivao je filolog i etnolog *Ivan Milčetić* (1853.–1921.) zapadnougarske i susjedne Hrvate, te pritom s područja svoje struke načinio brojne zapise, koje je, kao i Kuhač, objelodanio u *Viencu* 1898. g. Kuhačevi i Milčetićevi zapisi odlikuju se znanstvenom pouzdanošću te su kao i Kurelčeva zbirka narodnih pjesama neizostavno polazište u izučavanju duhovnoga stanja među našim zapadnougarskim Hrvatima onoga vremena. Navedeni posjetitelji naših sunarodnjaka u zapadnoj Ugarskoj – a nabrojali smo samo one najznačajnije i to do kraja prošlog stoljeća – odlazili su u te krajeve s određenom namjerom da, oni najstariji među njima, djeluju bilo kao propovjednici ili kako drukčije, bilo da, a to se odnosi na novije, bilježe pripovjedno i pjevano narodno blago te da to u svojim spisima priopće domovinskoj javnosti kako bi ju zainteresirali za fenomen toga hrvatskog narodnog ogranka, koji se stoljećima drži usprkos svima opasnostima po svoj opstanak.

Zacijelo su na rečeni prostor iz zemlje matičnoga naroda stizali i posjetitelji drukčijeg profila, kao namjernici, znatiželjnici, rodoljubi i drugi, koje su životne staze dovodile u te krajeve. Tako se u Körmendu, krajnjem jugu nekadašnjega zapadnougarskog prostora, koji je i danas u granicama Republike Mađarske, našao jedan svakako zanimljiv posjetitelj tamošnjih Hrvata, kojega je vojnička služba u I. svjetskom ratu odvela u te strane. Bio je to Frano Ženko Donadini, rođeni Korčulanin, tada tridesetsedmogodišnjak, vojnik stare Monarhije, koji je služeći körmendskome garnizonu saznao za hrvatska sela u okolici i postao njihovim pohoditeljem. Ponukan znatiželjom kojoj je osnovica počivala na rodoljublju, kretao je po zasniježenim cestama u zimske nedjelje godine 1915./16. u hrvatska sela zapadnije od Körmenda da vidi žive pradjedove, što će reći svoje hrvatske, nažalost u većini slučajeva, posljednje sunarodnjake čija je svijeca slabim plamičkom upravo pred njegovim očima dogorijevala. O tome rodoljubu i stjecajem okolnosti zapisivaču izvjestit ću ovaj štovani skup.³

Iz biografije Frane Ženka Donadinija

Frano Ženko Donadini rođen je 1. veljače godine 1878. u Korčuli. Potječe iz činovničke obitelji pa je rano djetinjstvo provodio u mjestima službovanja svoga oca, sudskoga činovnika, u Drnišu, Trogiru i Splitu. Od 1884. g. polazio je u Splitu osnovnu školu te potom realku. Zbog ponovnoga očeva premještaja u Sinj 1894. g. prekinuo je to školovanje. Idući kasnije kroz život, a kako je bio živahna duha i zainteresiran za sadržaje življenja, sam je stjecao naobrazbu – riječ je, dakle, o autodidaktu. Zanimanje za knjigu iskazivao je još u danima rane mladosti, pretplativši se na izdanja Hrvatskoga književnog društva Sv. Jeronima i Maticе hrvatske. Njegova pripadnost Hrvatskoj stranci prava te praktično katoličanstvo odredili su mu svjetonazor i djelovanje na društvenoj njivi. Već u ranoj životnoj dobi djelovao je u odborima čitaonica, pjevačkih društava i *Hrvatskog sokola*. U 16. godini života (1894.) zaposlio se kao porezni činovnik u Sinju, potom je bio premješten u Imotski, a po završetku stručnoga tečaja u Zadru, službovao je u Šibeniku i Benkovcu. Nakon ženidbe i desetogodišnjeg činovnikovanja seli se 1904. g. u Vodice gdje postaje posjednikom. U tome je mjestu idućih godina bio vodeći javni radnik

³ Biografske i neke zapisivačke podatke o F. Ž. Donadiniju zahvaljujem dobrohotnosti njegova sina dr. Ive Donadinija iz Splita, tijekom 1989. godine.

u djelatnostima Hrvatske čitaonice, Hrvatskog sokola, Hrvatske pučke knjižnice te u organizaciji Pravaške mladeži, a tada počinje pisati u zadarskim, šibenskim i zagrebačkim novinama. Nevolje u obitelji te smrt mlade žene navele su ga da pođe u Ljubljanu, u tamošnju Zadružnu zvezu, koja je imala svoje kreditne zadruge i po Istri i Dalmaciji, također i u Vodicama. U Ljubljani, gdje ponovo nalazi životnu družicu, u duhovnoj klimi koja je pogodovala njegovim nazorima, surađivao je u tamošnjem tisku. Godine 1909. vratio se u svoj južnohrvatski zavičaj, u Split, gdje je postao revizorom i nastavnikom na združnim tečajevima koje je organizirala spomenuta Zadružna zveza. U javnosti se isticao radom u Hrvatskome sokolu, pisanjem u njegovu i drugim glasilima, napose onima nacionalnoga i katoličkoga usmjerenja. Godine 1914. po izbijanju I. svjetskog rata, kao nepoćudna osoba, protjeran je iz Splita, te se s obitelji sklonio kod ženine rodbine u Kranj, odnosno Ljubljanu. Zahvaćen mobilizacijom vratio se godine 1915. s obitelji u Split, te kao vojnik 22. pukovnije domicilne u Sinju, službuje u Sisku, a od 15. studenog godine 1915. u istoj jedinici u Körmendu gdje ostaje do 16. veljače godine 1916. Tri mjeseca boravka u tome mađarskom gradu obogatila su ga spoznajom da se u okolici nalazi vijenac sela s hrvatskim življem koje je Donadini revno posjećivao. Nakon višemjesečnoga dopusta ponovno, ali nakratko, 1916. g. boravio je u Mađarskoj, te potom bio otpušten iz vojske pa je od 1916. do 1918. g. živio u Drnišu. Duge godine (1922.–1943.) proveo je na radu u Zadružnom savezu u Splitu, za koje vrijeme se isticao djelovanjem u Hrvatskom orlu, Križarskom bratstvu, Marijinoj kongregaciji, Katoličkoj čitaonici »Marulić«, Pjevačkom društvu »Sv. Cecilija«, kao i u Hrvatskoj pučkoj stranci i Hrvatskoj seljačkoj stranci. Suradivao je u združnim glasilima prilozima iz te struke, a izdao je i više knjižica iste tematike. U Zagrebu, nakon drugoga izgnanstva iz Splita godine 1943., nastavio je s radom u Savezu Hrvatskih seljačkih zadruga, u Gospodarskoj slogi i Zadružnoj zvezi, što je potrajalo sve do 1951. g. kad je nakon 52 godine radnoga staža umirovljen. 1960. g. primio je papinsko odličje *Pro Ecclesia et Pontifice*, jedino kojim je bio priznat njegov javni rad. Umro je u Zagrebu 9. travnja 1963.

PUBLICISTIČKI RAD

U potrazi za posebno objavljenim publicističkim izdanjima iz pera F. Ž. Donadinija našli smo u zagrebačkoj Knjižnici HAZU, Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci te u Gradskoj knjižnici sljedeće naslove:

1. *Čobanske pjesme*. Pokupio po Ravnim kotarima F. Ž. Donadini, Dubrovnik, 1919. (po tvrdnji sina, dr. Ive Donadinija, objavljeno 1913.)
2. *Uputa za združno poslovanje*, Split, 1915.
3. *Hrvati oko Körmenda (u Ugarskoj)*, Split, 1916.
4. *Općinske – gradske štedionice*, Split, 1918.
5. *Dva mjeseca narodne slobode u Drnišu*, Split, 1920.
6. *Združne štedionice*, Split, 1927.
7. *Seljačko zadrugarstvo*, Split, 1934.
8. *Združni priručnik za osnivanje zadruga i vođenje knjiga*, Split, 1936.
9. *Doživljaji združnog revizora*, Zagreb, 1956.

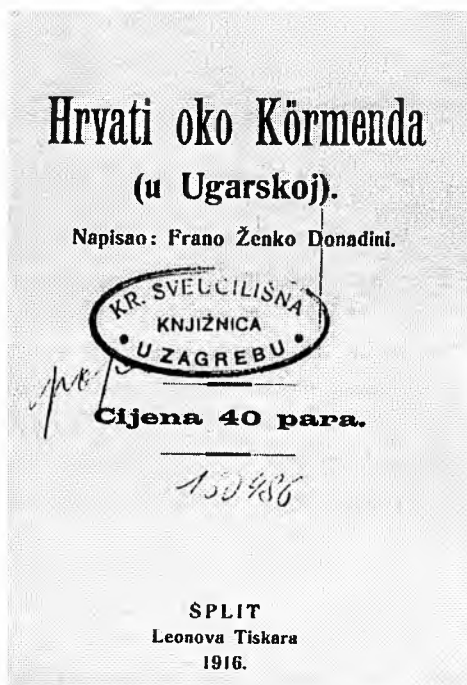
Prema nepotpunim podacima F. Ž. Donadini suradivao je bilješkama, člancima i raspravama u najviše slučajeva s temom zadrugarstva u vremenu prije I. svjetskog rata,

kako je već navedeno, u novinama koje su onodobno izlazile u Zadru i Šibeniku, kao i u nekim zagrebačkim glasilima. Od slovenskih listova kojima je bio suradnik spominju se »Slovenec« i »Slovenska mladost«, u splitskom Zadugaru i nekima vjerskim listovima. Ovu njegovu djelatnost spominjemo samo okvirno – ona tj. njeni zadrugarski i drugi segmenti nisu bili predmetom našega istraživanja. Spomenuli smo ih samo zato da pokažemo kako se čovjek tih interesa naišavši na svoje sunarodnjake u selima oko Körmenda, iz rodoljubnih pobuda latio pera te zapisao nešto podataka o njima, da bi te bilješke postale svojevrsnom snimkom njihova stanja iz sredine drugoga decenija našega stoljeća. Upravo taj zapisivački rad, kako je već kazano, povod je predstavljanju F. Ž. Donadinija.

HRVATI OKO KÖRMENDA (u Ugarskoj)

U uvodnome dijelu svojih zapisa koji obasižu 24 stranice malog formata, F. Ž. Donadini, uglavnom na osnovi uvodne rasprave Frana Kurelca iz njegovih *Jački*, obavješćuje čitatelja o dijelovima hrvatske dijaspore u onodobnoj Ugarskoj, s nešto više podataka o zapadnougarskim Hrvatima. Našavši se, dakle, u Körmendu i saznavši da se u njegovoj okolini nalazi nekoliko hrvatskih sela, kretao je tamo o čemu kaže: »...kao ondašnji vojnik obilazio sam te krajeve, gazeći u zimskim nedjeljama desetak kilometara po snijegu, kiši i blatu.«⁴ I dalje: »U slobodnom vremenu obilazio sam spomenuta hrvatska sela. Dobri, prijazni i gostoljubivi ljudi i bio im je mio moj posjet«. U svom djelcu F. Ž. Donadini predstavio nam je sljedeća hrvatska, neka još samo dijelom hrvatska te neka donedavno hrvatska sela: Donji Berek

(Alsóberkfalu), Hrvatska Nadalja (Horvát nádalya), Gornji Berek (Felsőberkfalu), Hrastinu (Harasztfalu), Veliki Kulket (Nagy Kölked) i Petrovo Selo (Szentpéterfa), a priopćio je i nešto podataka o hrvatskom žiteljstvu u Körmendu koje je, tvrdi autor, tamo obitavalo još do prije 50 godina. O svima navedenim mjestima pisac podastire podatke o broju žitelja, njihovoj konfesionalnoj pripadnosti, o šezdesetak hrvatskih prezimena, o stupnju očuvanosti našeg jezika odnosno do kada se približno u kojem selu govorilo

⁴ F. Ž. Donadini: Popratna bilješka na pisanje dr. Ivana Esiha o knjizi *Hrvati oko Körmenda* objavljena u »Slobodnoj Dalmaciji« od 4. VII. 1953.

hrvatski. Posebno naglašava je li i ako jest u kojoj mjeri naš jezik u crkvenoj, školskoj i uredskoj upotrebi, te ako to više nije, otkada to traje. U selima gdje je naš jezik već bio uzmakao, F. Ž. Donadini nastoji proniknuti u uzroke te nemile pojave. Najčešće spominje kako je do toga doveo manjak hrvatskoga svećenika, uvođenje mađarskoga jezika u školsku nastavu, te njegova gotovo apsolutna upotreba u općinskoj administraciji. I to sve usprkos gotovo stopostotnoj prisutnosti i ukorijenjenosti hrvatskoga življa. Ilustrativan je primjer Hrvatske Nadalje o kojoj bilježi: »U selu su 4 mađarske (dospeljene) obitelji, naime učitelj (školnik), općinski bilježnik, 1 krčmar i 1 posjednik«. ⁵ Rekli bismo da su oni bili produžene ruke države kojoj je cilj bio odnarođivanje nemađarskog etnosa. F. Ž. Donadini bio je ustrajan u obilaženju ne samo domova tamošnjih Hrvata nego i župnih dvorova, seoskih škola i općinskih ureda tražeći u njima pisane hrvatske tragove. Dok ih u općinama, osim nešto u gradu Körmendu, nije nalazio, otkrivao je u kućama stare hrvatske nabožne knjige. Tako bilježi o Hrvatskom Nadalju: »Kod obitelji Vojnović... našao sam starih hrvatskih molitvenika, među njima i *Hisu Zlatu*... Vidio sam i jednu knjigu *Kerstjansko-katoličanski Crikveni Jačkar*, sastavili su ga Mihovil Maković (tj. Naković, op. S. K.) učitelj u Kophazu i Martin Borenić učitelj u Kertešu...« ⁶ Bolno ga se doimlje što ta pisana hrvatska riječ nestaje. U prikazu Gornjeg Bereka kaže: »I u Gornjem Bereku kao i u drugim hrv. selima nalaze se kod starica hrv. molitvenici, kojih vremenom nestaje jer po smrti starica pokopavaju s njima i molitvenike«. ⁷ Ovo je svakako posljedica okolnosti što te knjige, da su i ostale u tim domovima, ne bi više imao tko čitati. Autor ponegdje bilježi i preostatke hrvatskoga pjevanog blaga, npr. odlomke narodnih pjesama koje je čuo da se pjevaju u Petrovom Selu, Hrastini, Gornjem Bereku i Hrvatskom Nadalju. U njegovu tekstu nalaze se i kraći podaci o domaćem govoru, pa zapisuje da su Nadaljci čakavci, uz pribilježbu nekih riječi kojih, kako zapaža, u susjednim selima nema, nego su u upotrebi druge istoznačnice. Istražujući tako mogao je utvrditi kako veze sa starom domovinom – osim već spomenute Kurelčeve posjete – kroz duga stoljeća nisu postojale, što je jamačno pospješavalo hrvatsko gubljenje. Na kraju svojih zapažanja autor je donio sedamdesetak riječi koje potječu iz hrvatskoga, a preuzete su u mađarski jezik. Dakako da je to preuzimanje bilo obavljano s prostora svekolike hrvatske dijaspore na širokome mađarskom prostoru. Nekoliko desetljeća kasnije sam autor o svome zapisivačkom radu bilježi: »Na povratku iz vojske napisao sam god. 1916. knjižicu *Hrvati oko Körmenda*, u kojoj sam prikazao žalosne prilike našeg tamošnjeg življa. Radišni su, pače i imućni, ali slabe hrvatske nacionalne svijesti. Znađu, da su hrvatskog porijekla, ali i priznavajući se Ugrima, ne ističu time da su Mađžari, jer je tamo u magjarskom jeziku ime Mađjar pojam narodnosti i državljanstva«. ⁸

⁵ F. Ž. Donadini: *Hrvati oko Körmenda (u Ugarskoj)*, str. 12.

⁶ *Isto*, str. 12–13.

⁷ *Isto*, str. 15.

⁸ F. Ž. Donadini: *Popratna bilješka...*, str. 2.

Riječ na kraju

Frano Ženko Donadini, provevši zimske mjeseci 1915./16. g. u 22. pukovnici kao računarski dočasnik, vodnik (Rechnungsunteroffizier) u Körmendu, vratio se iz toga mađarskog grada sa sveščićem zapisa o svojim, tada već znatnim dijelom pomadarenim sunarodnjacima. Te svoje zapise nakanio je što prije izdati u obliku knjižice što se i dogodilo »o Spasovu« 1916., kako je zabilježio u njenu zaglavku. Dok čitamo to djelo, zapažamo mjestimice neke nedotjeranosti, izostanak lekture, čega su posljedice i neke jezične i druge pogreške. Sam autor ističe kako je knjižicu napisao na brzinu. Svjestan i sam nekih njenih nesavršenosti, ipak se odlučio za brzo izdanje. To mu se nikako ne smije uzeti za zlo jer on je vjerojatno rezonirao kako u onome ratnom i nesigurnom vremenu nema što čekati, već treba svoje bilješke što prije uobličiti u knjižicu. Valja reći i to da je F. Ž. Donadiniju problematika hrvatske manjine u staroj Ugarskoj do

dolaska u Körmend bila nepoznata. Kako sam bilježi, on je o Kurelčevim pohodima tamošnjim Hrvatima saznao tek po povratku kući iz Mađarske.⁹ Ovo pokazuje kako je o toj našoj narodnoj oazi želio nešto više saznati, ne zadovoljivši se samo vlastitim viđenjem. Donadinijevi zapisi ukoričeni u nevelik svezak, uz neke nedostatke, predstavljaju zbirčicu dragocjenih podataka čija je osnovna vrednota autentičnost. Stoga su njegovi *Hrvati oko Körmenda* vrlo korisno pomagalo današnjim i budućim istraživačima dijela hrvatske dijaspore u Mađarskoj. Odmah po objavljivanju, ali i poslije, pisano je o tome djelcu u više onodobnih hrvatskih glasila. Tako su, koliko nam je poznato, izlazak te knjižice zabilježili zagrebački dnevnik »Hrvatska« 1450/1916. g., »Novine« 197/1916. g. i »Hrvatska riječ« 117/1916. g., te splitski tjednik »Dan« 29/1916. g., kao i »Radiša« 23–24/1921., Zagreb, prema »Hrvatskoj obrani«, Osijek. O svekolikom javnom i publicističkom djelovanju F. Ž. Donadinija pisano je, u pregledu, u zbornicima, novinama i kalendarima kako slijedi: *Znameniti i zaslužni Hrvati*, Zagreb, 1925. g. (autor Franjo Bučar), »Zadrugar«, Split, 4/1928. g., »Jadranska straža«, Split, 7/1928. g., »Narodna straža«, Šibenik, 4/1928. – sve o 50. godišnjici života, nadalje »Jugoslavenski Lloyd«, Zagreb, od 3. XII. 1933. g., i »Jadranska pošta«, Split, od 30. XI. 1933. g. – u povodu 25. obljetnice zadrudnoga rada, zatim *Hrvatska enciklopedija* sv. V, Zagreb, 1945. g. (autor Franjo Bučar), »Slobodna Dalmacija«, Split, 2613/1953. g. o 75. godišnjici života, te »Zadružni vjesnik«, Zagreb, 9/1958. o 80. obljetnici rođenja.

⁹ F. Ž. Donadini: *Hrvati oko Körmenda*, str. 5.

Zagrebački kalendar *Danica* za 1983. g. zabilježio je 20. obljetnicu Donadinijeve smrti. Spomenimo da je po *Gradi za hrvatsku retrospektivnu bibliografiju knjiga 1835–1940.*, Zagreb, 1984., o F. Ž. Donadiniju navedeno kako je on autor osam naslova, donesenih u našem popisu 1–8. Nije nam poznato da se u 60-im i 70-im godinama, a ni nakon netom navedenoga podatka o njemu što pisalo. Autor ovih redaka »otkrivši« ga početkom 80-ih godina, spomenuo ga je u kalendaru *Gradišće* za 1987. g., pišući o istim selima, sada, osim Petrovog Sela, posve pomađarenim. Bila je to obnova sjećanja na zapisivački rad F. Ž. Donadinija o skupini naših sela kraj Kõrmenda u kojima je stjecajem nametnutih okolnosti naš jezik, osim, kako rekosmo u Petrovu Selu, gotovo posve zamuknuo. Ako se, kao npr. u Hrastini, još nađe poneki govoritelj naše čakavštine, onda se radi o osobama uglavnom starijim od 70 godina. U drugim selima, koliko nam je znano, nema ni takvih. Nažalost, ni njihov govor nije sustavno zabilježen ni obrađen, a nekih tekstova na njemu ima npr. u lirskim pjesmama na narodnu iz pera Nadaljca Ivana Nemetha (1880.–1961.), dugoljetnoga školnika u Petrovu Selu.¹⁰

Zahvaljujući domoljublju i požrtvovnosti F. Ž. Donadinija, saznali smo ponešto o navedenim našim narodnim otočicima na rijeci Pinki oko Kõrmenda. Upoznati smo, naime, s jednom fazom njihova potonuća u mađarsko etničko more, što je bila, a to se ponavlja i danas, zlehuda sudba mnogih naših manjih i većih narodnih skupina na tlu današnje Mađarske.

FRANO ŽENKO DONADINI, AN UNACKNOWLEDGED RESEARCHER IN CROATIAN DIASPORA IN HUNGARY

SUMMARY. The author depicts Frano Ženko Donadini (1878–1963), hitherto neither acknowledged nor evaluated publicist, public personality, a researcher into the Croatian culture in Hungary. The paper points at Donadini's significance in the research in the Croatian minority folklore in Hungary, particularly considering the cluster of Croatian villages near Koermend, with special emphasis on the local dialect. The author evaluates Donadini's contribution to the research in the history of Croatian culture from the 16th to the 19th centuries, including him among the prominent researchers in the folklore of the Croatian diaspora, e. g. Stjepan Konzul Istranin, Grgur Mekinić, Ivan Kitionić, Juraj Mulih, Fran Kurelac and others.

¹⁰ Stjepan Krpan: *Ivan Nemeth – o 25. obljetnici smrti*, u: »Narodne novine«, Budimpešta, br. 7 od 12. II. 1987., str. 7 isti, *Od Kõrmenda do Petrovog Sela*, u: *Gradišće*, kalendar za 1987. g., Željezno.